

УДК 27.00.01

ЕМОЦІЙНИЙ І ЧУТТЄВИЙ ЗМІСТ ДРУЖНІХ СТОСУНКІВ

БЕНЬКЕВИЧ Галина,

викладач

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, вул. Клепарівська, 35, Львів, 79000, Україна, e-mail: benkevych@ukr.net

У статті розкрито емоційний і чуттєвий зміст дружніх стосунків на основі філософського роману-казки «Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері. Розвиток і виховання дружніх стосунків описували філософи та науковці різних епох. Усі вони мали почасти протилежні тлумачення поняття дружби. У сучасних дослідженнях доцільно розкрити сферу дружніх стосунків, прояви емоційності та чуттєвості особистості. Метою дослідження є сфера емоційності і чуттєвості людини у дружніх стосунках. Дослідження розкриває цінність дружніх стосунків особистості, вплив дружби на розвиток соціальних комунікацій, її багатовекторність.

Ключові слова: людина, спілкування, дружба, соціальні стосунки, персонаж, Маленький принц.

EMOTIONAL AND SENSUAL CONTENT OF FRIENDLY RELATIONSHIPS

This article will reveal the emotional and sensual content of friendly relationships based on the philosophical novella «The Little Prince» by Antoine de Saint-Exupery. Philosophers and scholars of different centuries have been describing the development and cultivation of friendly relations. All of them had different, sometimes opposite interpretations of friendship concept. Modern researches require the disclosure of the sphere of friendly relations, the manifestation of emotionality and sensuality of the individual. The purpose of the study is the sphere of emotional and sensuality of friendly relations. The research will allow to study the values of friendly relations of the individual, the influence of friendship on the development of social communications, its multi-vector.

Key words: person, communication, friendship, social relations, character, Little Prince.

Вступ. Міжособистісна комунікація, попри незапам'ятне її існування, постійно притягує увагу дослідників. Учені надають особливого значення особистісним контактам для передачі інформації. Ці контакти є гнучкими, легко змінюються і підлаштовуються під взаємні інтереси. Суспільство є тим осередком, у якому особистість демонструє власні набуті знання, уміння, власне «Я», можливості та міжособистісну взаємодію. Завдяки спілкуванню легко пізнавати світ, розвинути власну духовність та емоційність, підтримувати контакт із довкіллям, гармонізувати себе. У спілкуванні реалізуються набуті соціальні та духовні цінності. Основними мотивами спілкування є бажання пізнання і самопізнання, духовного й емоційного контактів, безпеки, психологічного захисту, визнання, престижу. Пізнаючи світ через спілкування, особистість виходить на вищий щабель розвитку, відкритіше проявляє свою індивідуальність і прагнення бути особистістю, громадянином, професіоналом, має широке коло друзів. Дружба закладає фундамент гармонійних міжособистісних стосунків та є великою цінністю у житті. До поняття дружби зверталися філософи та науковці різних епох. Зокрема А. де Сент-Екзюпері присвятив дружбі філософський роман-казку «Маленький принц». *Актуальність* дослідження полягає в тому, що через поглиблення соціальних криз однією з провідних тем у сучасному суспільстві постало виховання емоційно-чуттєвої поведінки, пошуку шляхів розуміння дружніх стосунків і соціальної природи людини. *Новизна* наукового дослідження зосереджена на розкритті емоційного та чуттєвого змісту дружніх стосунків.

Дружні стосунки мають значну соціальну цінність, оскільки передають суспільний досвід. Завдяки соціальній функції спілкування суб'єктивний світ однієї людини стає відкритішим для іншої. Виникають спільні інтереси, спільна діяльність, нові почуття, а також дружні контакти, в яких малодослідженими є емоційний і чуттєвий зміст. Психологічний, етичний, соціальний зміст дружніх стосунків були розглянуті у наукових працях і мають різні погляди й трактування.

Міжособистісні стосунки, на думку вчених, розвиваються на основі емоцій і почуттів, що формують емоційну культуру. Емоції та почуття гармонійної особистості вивчав педагог В. Сухомлинський, який вважав таку культуру мірилом духовного життя та розвитку особистості. У подальші десятиріччя емоційно-чуттєвий аспект особистості вивчали Б. Додонов, Л. Кондрашова, Л. Сбітнева, Л. Соколова, О. Чебикін та ін. О. Чебикін вважав культуру емоцій системою правил особистості, через які приходить усвідомлення переживань власних та інших людей. Б. Додонов описав емоції на основі фізіологічних реакцій організму. Л. Кондрашова проаналізувала зміну професійних якостей фахівця під впливом емоцій і почуттів. К. Платонов, вивчаючи дружні стосунки, частково згадав емоції.

Учені та письменники Е. Тоффлер, І. Кон, Л. Толстой, Л. Артемова віддавали перевагу у дослідженні психологічному, етичному та соціальному змісту дружніх стосунків, не заторкуючи емоційності та чуттєвості. Дослідники А. Яковчук та І. Воробйова розглянули особливості емоцій із психологічної та лінгвістичної точок зору. Т. Коломієць досліджувала феноменологію емоційного ставлення до іншої людини. Є. Ільїн проаналізував емоційну реакцію особи в процесі спілкування. О. Лунцова розглянула семантичні ситуації дружби на основі емоцій і почуттів. М. Хізова вивчала емоційність у концепті «дружба» з позиції лінгвістики. А. Вежбицька описувала позитивні емоції у дружбі. Лексему «дружити» А. Шмельов охарактеризував як гармонію взаємин і почуттів. У всіх згаданих працях не досліджувалися комплексно емоції та почуття у дружбі.

Тож *метою нашого дослідження* є аналіз емоційності й чуттєвості дружніх стосунків на основі філософського роману-казки «Маленький принц». *Основні завдання дослідження*: проаналізувати поняття дружби на прикладі твору «Маленький принц»; розглянути тлумачення вчених про дружбу; довести вплив дружби на гармонійність соціальної поведінки та комунікативні вміння персонажів; дослідити наявність у дружбі емоційності та чуттєвості.

Методи дослідження. Мета і завдання визначили такі методи дослідження: 1) історичний – для аналізу поняття дружби в історичній ретроспективі; 2) диференціації – для визначення особливостей поняття дружби у художньому творі; 3) описовий – для опису подій художнього твору; 4) індукції – для узагальнення поняття дружби на основі дослідження її емоційності та чуттєвості.

Результати й обговорення. У відкритому міжособистісному спілкуванні є взаєморозуміння й згода, виникають нові сподівання. У дружньому товаристві проявляється соціально-психологічна здатність особистості до спілкування – через мовлення, висловлювання думок, почуттів, виконується соціальна функція особистості й проявляються соціальні норми. У спілкуванні удосконалюється здатність слухати, сприймати й розуміти висловлене. Труднощі ж виникають через суперечки, непорозуміння. Важливо завершити спілкування переконанням свого співрозмовника дійти згоди й уникнути конфліктності. Спілкування спонукає до прояву емоцій та емоційного контакту. Тісний емоційний контакт стає ґрунтом дружніх стосунків.

Дружбу творять позитивні близькі взаємини, в яких звучить лейтмотив відкритості, довіри, спільних інтересів, відданості, бажання допомогти. Дружні стосунки безкорисливі, ваблять відчуттям приємності. На відміну від любові, дружні стосунки розпочинають найчастіше люди однієї статі.

У дружбі розставляють різні акценти: ділові або утилітарні; емоційні, що дає задоволення від взаємного спілкування, чи раціональні, інтелектуально збагачує; моральні, що вдосконалюють. Усі згадані акценти у різних ситуаціях переплітаються, а сама дружба розширює багатовекторність.

Дружба виростає зі знайомства і може розвинутиись до любові. Дружбі властива більша інтимність, ніж знайомству, а почуттю любові – більша розсудливість. Ви-словом справжньої дружби чи любові є віра [8, с. 176]. Вірити в людину означає знаходити сенс у її надійності, порядності, чіткій життєвій позиції, усвідомлювати її неповторність.

Норми і правила у дружніх стосунках – це рівність, повага, розуміння, допомога, довіра, відданість. Нехтування ними руйнує дружбу. Теми дружніх розмов зазвичай цікаві для кожного з друзів: тут відгукуються взаємна турбота й емоційна підтримка. Тривалість дружніх стосунків говорить про моральні й інтелектуальні вміння. У дружніх стосунках бувають спільні професійні інтереси. Друзями в старшому віці стають колеги по роботі зі спільним професійним досвідом. З віком змінюються зміст і форми дружніх контактів.

Розгорнуту панораму дружніх стосунків спостерігаємо у творі «Маленький принц» А. де Сент-Екзюпері. Подорож світами Маленького принца – це пошук самого себе і найціннішого в житті. Для такого усвідомлення головному персонажу пропонують повсякчас слухати власне серце.

Маленький принц шукає друзів, мандруючи різними планетами. З розповіді про його мандри розвиваються події повісті, в якій автор пізнавально описує характери персонажів. Принц розповідає друзям про свої пригоди на Землі, про життя на астероїді з трьома вулканами, де він налагоджував астероїд, доглядав за вулканами, випалював баобаби, що глибоко проросли і множились на нові території. Наодинці Принц любив спостерігати захід сонця, який на його планеті повторювався десятки разів упродовж дня.

У мандрах Принц знайшов чимало друзів. Його дружні стосунки з Королем нагадували служіння один одному. Король, вигадуючи Принцу накази, очікував у відповідь абсолютної покори. Їхня дружба подібна до середньовічного служіння лицаря-васала своєму сюзерену, де васал у служінні завжди був готовий на самозречення. Приятеля вибирали у середньовіччі ретельно, дружня прихильність була глибокою.

У часи зародження християнства альтруїстична дружба творила духовну спільність і проявлялася у безкорисливій допомозі [5, с. 75]. Дружба зароджується там, де інша людина потребує допомоги (Гельвецій).

У творі А. де Сент-Екзюпері дружні стосунки Принца зі своїм приятелем Пияком були гуманними. Принц розумів безпорадність, допомагав Пиякові та був йому розрадою. Альтруїст постійно дбає про інтереси інших. Натомість Пияк шукав розраду лише у сп'янінні, не виходив з кола узалежнень.

Альтруїстична дружба Принца і Ліхтарника – це хлопчача дружба на основі смаків. Принц цінує Ліхтарника за відповідальність, за любов до праці. Відсутність у Ліхтарника соціальних контактів і розуміння своєї праці призвела до того, що його робота стала непотрібною.

Альтруїстична, або християнська, дружба є гуманістичною, сповнена взаємодопомоги, душевної розради та дружньої настанови. Безкорислива дружба – моральна, на думку Арістотеля [1, с. 223], у ній до приятеля ставляться з любов'ю (Августин, «Сповідь»).

Ліхтарник хоче бути потрібним людям. Надмірна метушливість виснажує його, адже він постійно запалює і гасить ліхтар. У сучасній науці така поведінка належить до карго-культу – формальне застосування ідеї без розуміння процесів. Праця Ліхтарника була корисною, коли планета оберталася повільно і він запалював та гасив ліхтар один раз на день. Згодом планета почала швидше обертатися і потреба у

роботі Ліхтарника зникла. Та він продовжує свою працю. Однак праця без потреби не приносить йому ні радості, ні задоволення.

Шанолюбець дбав про себе. Він прихильно зустрів Принца. Їхня гедоністична, за визначенням Арістотеля, дружба була багата задоволеннями. Це приємне товариське проведення часу, емоційно близькі контакти, розмови про спільні інтереси.

Дружба з пізнанням нового, невідомого досі – нових знань, інформації, нових друзів – зблизила Принца і Географа. Географ захоплювався розповідями мандрівників, ретельно їх вибирав. Надійним він називав те, що статичне і незмінне. Це була його територія комфорту. За порадою Географа, Принц помандрував на планету Земля.

Кожен із друзів Принца – Шанолюбець, Король, Астроном, Пияк та Географ – сповідували несправжні ідеали. Пізнаючи друзів, Принц ставав дорослішим.

На планеті Земля Принц заприятелював зі Змією. Їхня дружба тривала на основі пізнання. Змія, як оберіг джерел мудрості, безсмертя, уособлює потаємні сили: «Всякого, кого я торкнуся, я повертаю в землю, з якої він вийшов». Змія у повісті асоціюється зі смертю, має могутність, силу віднести далі, ніж корабель. Принц отримує дар пізнання людей. На думку Змії, і серед людей можна бути самотнім. На Землі Принц прийняв найважливіше рішення – повернутися додому. Це стає розв'язкою твору.

Крім Змії, дружба на основі пізнання зблизила Принца і Квітку, яка про людей говорила: «Їх носить вітром, а їхнє життя стає безглуздим існуванням».

Дружба на основі пізнання виникла у Принца і Регулювальника, який направляв поїзди в дорогу, але люди не знали, куди їдуть.

Досвід пізнання отримав Принц, контактуючи з багатьма Трояндами, а їх трапилося на шляху аж п'ять тисяч. Автор розповідає, що персонаж пізнав істину: зрозумів свою Троянду в порівнянні з різними життєвими ситуаціями. Завдяки соціальній поведінці Троянди, Принц, пройшовши значні лабіринти почуттів, розвинув чуттєвість у власному серці. У мандрах Принц зрозумів ціну дружби та краси, яка помітна тоді, коли наповнена змістом. Маленький принц осягає цю мудрість і розуміє справжню цінність людського життя.

Дружба на основі пізнання виникла між Принцом і Торговцем. Торговець для заробітку продавав пігулки від спраги, і люди споживали їх, а не воду. Ці пігулки – підтвердження відриву особистості від природи і небажання вирішувати проблеми.

Дружба на основі пізнання зблизила Принца з Лисом. Старий Лис, який символізував досвід і життя, навчив Принца розуміти міжособистісні стосунки: відчувати серцем, а не сприймати лише очима. Перше враження про людину складається за зовнішніми ознаками. Згодом більше цінуємо її внутрішній світ, розуміємо її цінності й недоліки. Адже найголовніше всередині людини, і одразу його не розгледіти. Лише відкриті душі здатні зрозуміти ціну дружби, любові та краси. «Твоя Троянда цінна для тебе, бо ти її прийняв душею», – каже досвідчений Лис. Він відкриває Принцу таємницю людського серця, вчить науці дружби і кохання.

Маленький принц відчув бажання повернутися до Троянди, якій присвятив багато часу, бути разом із нею. «Ми відповідаємо за тих, кому подарували нашу увагу», – каже Лис. Бути поруч – це поєднати себе з іншою особистістю ніжністю, любов'ю і почуттям відповідальності, бути щедрим і доброзичливим. Це розуміє й автор, коли чує звук срібних дзвіночків, які нагадують сміх Принца. Принц розуміє, що його Троянда для нього єдина. Цю дружбу І. Кант називає «дружба за потребою» [3, с. 185].

Дружба за потребою була в Астронома й Принца. Астроном розвивав багату уяву. Відкриті кимось зірки він нібито купував, тому був багатим.

К. Гельвецій у трактаті «Про розум» описує різні ступені розвитку дружби і підсумовує, що «дружба передбачає потребу; при більшій потребі стає сильнішою дружба. Отже, потреба тут є мірилом» [2, с. 200]. Є епохи, в яких дуже поширені

дружні стосунки і серця відкриваються для дружби. Зрозумівши сенс життя, Принц став смертним і покинув Землю, відмовившись від тілесної оболонки. Як персонаж твору, він символізує вірність почуттям та обов'язкам.

Дружба на основі пізнання (дружба Принца з Географом, Змією, Квіткою, Тро-яндами, Регулювальником, Торговцем, Лисом) є для особистості надбанням, з якого вона отримує користь чи задоволення.

У дружніх стосунках Принца й Лиса відбувається пізнання істини. Лис порівнюється з біблійною змією, яка дає цінні знання Принцу. Розмови Маленького принца з Лисом стають у повісті кульмінацією, бо Принц знаходить те, що шукав – розуміння та усвідомлення.

У Принца і Пілота стосунки будувалися на основі переконань. Друзі багато часу на Землі провели у розмовах та пройшли складний шлях до криниці з живою водою, щоб втамувати спрагу. На думку автора, це був шлях не лише через пустелю, а й крізь власні сумніви. Принц став для свого Приятеля-Пілота Ангелом-охоронцем, який у мерехтінні усміхнених зірок нагадував про себе. Пілот повернувся додому з розумінням сенсу життя і цінні дружби. Принц у дружньому спілкуванні з Пілотом зріс у мудрості та духовності. Їхня дружба зміцнила душі, поліпшила самопочуття обох: «друг – це той, кого я люблю, як себе» (Епікур). Ця дружба була рівною та «виникла між рівноцінними людьми» (Конфуцій). Дружба за переконаннями, на думку І. Канта, є «відвертою і бездоганною» [3, с. 187]. Дружба за переконаннями характерна для античності. Саме в античності друзі мали спільні інтереси та були рівними. У Стародавній Греції основою дружби стали односторонність, взаємна допомога, щирість. Від античної дружби походять інші види дружб, які зародилися пізніше.

У дружніх контактах персонажів твору багато вчинків промовисті. В особі Короля бачимо зверхню людину, звиклу наказувати підлеглим. Шанолубець очікує пошани від друзів. Безпомічний Пияк підтримує дружній контакт як допомогу в стані уязвленості. Астроном зосереджений на підрахунку зір. Торговцеві важливо продавати багато пігулок від спраги.

Відтінки дружніх стосунків знаходимо у поведінці всіх персонажів. Ліхтарник у дружбі розкриває свою ввічливість і прихильність до Принца. Таким був і Регулювальник, який привітно зустрів Принца на планеті, познайомив його з таємницями людського буття. Дружба з Лисом і Змією додали знань про людські цінності. Географ розповідав про відкриття. Принц і Пілот відкрили один для одного багато спільних інтересів та переконань. Усі ці відтінки дружніх стосунків розкривають багатий світ емоційності та чуттєвості кожної особистості.

Висновки та перспективи. На основі філософського роману-казки «Маленький принц» А. Де Сент-Екзюпері зrealізовано мету дослідження – проаналізовано всі види дружби, які зароджувалися від античності. Розглянуто змістове наповнення кожного із видів дружби – за потребою, як служіння, альтруїстична, гедоністична, на основі пізнання, за переконаннями. Цей художній твір – про дружбу, її повноту, про уроки доброзичливості, чесності, захисту від егоїзму та самотності.

Автор пропагує збереження моральних цінностей, любов до життя, відмову від нещирості, що є мірилом щастя. Справжня дружба промовляє вчинками та розвиває спільні інтереси, довіру, повагу, солідарність, рівність у стосунках між друзями. У дружбі структурується особистість. Автор говорить про тенденцію сучасного світу – повернути людям моральну сутність, духовну основу.

Дружба між персонажами зазнавала якісних змін, що вносило гармонійність у їхнє життя. Також зауважується, що персонажі філософського роману-казки змінювали і продовжували розвивати власні комунікативні вміння. Світ дорослих на землі – це світ «королів», «пияків», «географів», «астрономів», які не йдуть за своїм життєвим покликанням. А. де Сент-Екзюпері пропонує викорчовувати у собі зло – «баобаби», що нищать планету. «Бережіться баобабів!» – пише автор. Не-

досконалий внутрішній світ персонажів розкриває проблему недостатньої емоційності та чуттєвості.

Таким чином, нами з'ясовано, що поняття дружби є основним рушієм глибоких емоційно-чуттєвих переживань кожної людини. Наявність дружніх стосунків свідчить про перспективу масштабних трансформаційних процесів у внутрішньому світі особистості.

Дружба здатна створювати місток пам'яті між близькими душами. Роман-казка є путівником для особистісного зростання у дружніх стосунках.

Додаткової уваги, на наш погляд, заслуговує дослідження емоційно-чуттєвої культури особистості у дружніх стосунках.

1. *Аристотель*. Никомахова етика // Аристотель. Соч.: В 4 т. – Москва: Мысль, 1983. 830 с.
2. *Гельвеций К. А.* Об уме. – Москва: Мир книги, Литература, 2007.
3. *Кант И.* Соч.: В 6 т. – Москва: Мысль, 1965. – Т. 4. – Ч. 1. – 544 с.
4. *Остапеч Ю.* Конфуцій // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – Київ: Парламентське видавництво, 2011.
5. *Сваре Х.* Философия дружбы / Пер. с норв. И. Вороновой. – Москва: Прогресс-Традиция, 2010. 256 с.
6. *Сент Екзюпері Антуан де.* Маленький принц – Харків: Фолио, 2017. 96 с.
7. *Сповідь.* Святий Августин; переклад В.С. Бойка; передмова і примітки П.О. Ніколова; худож.-ілюстратор І.І. Ячін; худож.-оформлювач Б. П. Бублик. – Харків: Фолио, 2012. 346 с.
8. *Фромм Е.* Мистецтво любові/ Еріх Фромм; пер. з англ. В. Кучменко. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2017. 192 с.
9. *Gordon P.* «Epicurus in Lycia: The Second-Century World of Diogenes of Oenoanda», Ann Arbor: University of Michigan Press, 1997.
10. *Gottlieb A.* The Dream of Reason: A History of Western Philosophy from the Greeks to the Renaissance. London: Penguin, 2001.

1. *Aristotel'.* Nikomahova ehtika // Aristotel'. Soch.: V 4 t. – Moskva: Mysl', 1983. 830 s.
2. *Gel'vecij K. A.* Ob уме. – Moskva: Mir knigi, Literatura, 2007.
3. *Kant I.* Soch.: V 6 t. – Moskva: Mysl', 1965. – Т. 4. – Ч. 1. – 544 с.
4. *Ostapec' YU.* Konfucij // Politichna enciklopediya. Redkol.: YU. Levenec' (golova), YU. SHapoval (zast. golovi) ta in. – Kiiiv: Parlaments'ke vidavnictvo, 2011.
5. *Svare H.* Filosofiya druzhby / Per. s norv. I. Voronovoj. – Moskva: Progress-Tradiciya, 2010. 256 s.
6. *Sent Ekzyuperi Antuan de.* Malen'kij princ – Harkiv: Folio, 2017. 96 s.
7. *Spovid'.* Svyatij Avrustin; pereklad V.S. Bojka; peredmovi i primitki P.O. Nikolova; hudozh.-ilyustrator I.I. YAchyn; hudozh.-oformlyuvach B. P. Bublik. – Harkiv: Folio, 2012. 346 s.
8. *Fromm E.* Mistectvo lyubovi/ Erih Fromm; per. z angl. V. Kuchmenko. – Harkiv: Knizhkovij Klub «Klub simejnogo dozvillya», 2017. 192 s.
9. *Gordon P.* «Epicurus in Lycia: The Second-Century World of Diogenes of Oenoanda», Ann Arbor: University of Michigan Press, 1997.
10. *Gottlieb A.* The Dream of Reason: A History of Western Philosophy from the Greeks to the Renaissance. London: Penguin, 2001.

UDC 27.00.01

EMOTIONAL AND SENSUAL CONTENT OF FRIENDLY RELATIONSHIPS

Benkevych Halyna, lecturer

Lviv State University of Life Safety, 35 Kleparivska St., Lviv, 79007, Ukraine, e-mail: benkevych@ukr.net

ORCID – <https://orcid.org/0000-0002-7496-0077>

The aim of the study is the sphere of emotional and sensuality of friendly relations. This article will reveal the emotional and sensual content of friendly relationships based on the philosophical novella «The Little Prince» by Antoine de Saint-Exupery. Philosophers and scholars of different centuries have been describing the development and cultivation

of friendly relations. All of them had different, sometimes opposite interpretations of friendship concept. Perceiving the world through communication, the person goes to a higher stage of development, more openly shows the personality and the desire to be a person, a citizen, a professional, and has a wider circle of friends. Friendship stands in the foundation of harmonious interpersonal relationships and is a great value in life. A. de Saint-Exupery devoted his philosophic novella «The Little Prince» to friendship. The topicality of the study is that a wide layer of emotionality and sensuality of friendly relations has not been revealed. The novelty of scientific research focuses on the disclosure of the emotional and sensual content of friendly relations. Modern researches require the disclosure of the sphere of friendly relations, the manifestation of emotionality and sensuality of the individual.

Research methods. The aim and tasks identified the following research methods: 1) historical – to analyze the concept of friendship in historical retrospect; 2) differentiation – to determine the features of the concept of friendship in a work of art; 3) descriptive – for describing the events of an artistic work; 4) induction – to generalize the notion of friendship based on the study of its emotional and sensuality.

Research results. The research will allow to study the values of friendly relations of the individual, the influence of friendship on the development of social contacts, its multi-vector. The novella is a guide for every thinking person in the labyrinths of friendly relationships.

Key words: *person, communication, friendship, social relations, character, Little Prince.*

Стаття надійшла до редакції 06.03.2019